

Obrazovne nejednakosti

Hysenaj, Aida

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:401632>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Sveučilište u Rijeci

Filozofski fakultet u Rijeci

Ime i prezime studenta/ice: Aida Hysenaj

Obrazovne nejednakosti

(Završni rad)

Rijeka, 2022.

Sveučilište u Rijeci

Filozofski fakultet u Rijeci

Odsjek za pedagogiju

JMBAG: 0009085935

Obrazovne nejednakosti

(Završni rad)

Studijski program i smjer: preddiplomski sveučilišni jednopredmetni studij pedagogije

Mentor: izv. prof. dr. sc. Nena Rončević

Rijeka, 2022.

Izjava o autorstvu

Ja, Aida Hysenaj, ovime izjavljujem da je moj završni rad pod naslovom Obrazovne nejednakosti rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Rijeka, 16.9.2022.

Sažetak:

U radu se analiziraju obrazovne nejednakosti s posebnim osvrtom na rodnu neravnopravnost te su prikazane recentne literature i istraživanja o navedenoj temi. U početku su obrazloženi ključni pojmovi vezani uz pravo svih na odgoj i obrazovanje te dokumenti i mjere poduzete za ostvarivanje istog. Zatim su prikazani načini, odnosno strategije potrebne za ostvarivanje rodno osjetljivog obrazovanja.

Ključne riječi: rodna diskriminacija, obrazovne nejednakosti, pravo na obrazovanje, obrazovanje za sve, politika jednakih prava, strategije za rodnu ravnopravnost u obrazovanju

Sadržaj

1. Uvod.....	6
2. Pravo svih na odgoj i obrazovanje-pravni okvir	9
2.1. Opća deklaracija o ljudskim pravima	9
2.2. Teorijski okvir	10
2.2.1. Raspoloživost obrazovanja.....	10
2.2.2. Dostupnost obrazovanja	11
2.2.3. Prihvatljivost obrazovanja.....	12
2.2.4. Prilagodljivost obrazovanja.....	13
3. Jednakost i nediskriminacija	14
4. Prema politici jednakih prava	20
4.1. Rodna neravnopravnost i diskriminacija u obrazovanju	20
4.2. Strategije za rodnu ravnopravnost u obrazovanju-rodno osjetljivo obrazovanje	23
4.2.1. Strategije za jednak pristup i rodno odgovarajuća okruženja za učenje.....	23
4.2.2. Strategije za rodno odgovarajuću nastavu i učenje	24
5. Kako unaprijediti poziciju žena u sistemu visokog obrazovanja?	26
6. Zaključak.....	28
Literatura:	29

1. Uvod

Za početak kako bi razmotrili odnose između roda i obrazovanja definirat ću pojam roda i spola kako bi prikazala njihove razlike, pojam rodne diskriminacije i obrazovanja.

Pojam spola se veže uz karakteristike koje potječu iz biologije, odnosno ono se odnosi na anatomske i fiziološke razlike između muškog i ženskog (Jugović i Kamenov, 2011). S druge strane, pod pojmom roda se podrazumijevaju nebiološke, povijesne, društvene i kulturološke razlike između muškaraca i žena, a uključuje društvene uloge, identitete i očekivanja koje društvo očekuje od žena i muškaraca (Wharton, 2005). Rod nije nepromjenjiv te ga mi sami konstruiramo, odnosno dekonstruiramo pod utjecajem kulturalnih uzora i prema našim osobnim afinitetima (Milić, 2007).

Autori Jugović i Kamenov (2011) navode kako postoje dvije razine i značenja analitičkog smisla pojma roda, a to su deskriptivna razina razlike među rodovima te odnosi socijalnih nejednakosti među rodovima nastale na temelju kategorija društvene moći. Iz navedenog se može vidjeti kako su odnosi spolova u društvu tvorbeni odnosi koji su utemeljeni kroz odnose moći muškaraca i žena.

Važno je za istaknuti kako kategorije spola i roda imaju velik utjecaj na svakodnevne interakcije te doživljaje i iskustva identiteta. Smatra se da muškarci i žene imaju različite urođene karakteristike koje se označavaju kao „muške“ i „ženske“ (Fuchs Epstein, 1999. prema Jugović i Kamenov, 2011). Navedeno definiranje karakteristika i postavljanje granica između „ženskih“ i „muških“ utječe na stvaranja i održavanje nejednakosti između muškaraca i žena gdje su žene najčešće subordinirane u privatnom i javnom životu (Jugović i Kamenov, 2011).

Autor Fuchs Epstein (1999. prema Jugović i Kamenov, 2011) navodi kako se društvena konstrukcija roda postiže različitim mehanizmima uz pomoć kojih se muškarcima i ženama pripisuju od strane društva određene uloge i očekivanja. Od žena se najčešće očekuje da su one „prirodne“ njegovateljice dok su muškarci agresivni i sukladno tome uvijek žele napredovati u poslu. Prema navedenom, muške vrijednosti dobivaju viši status te se muškarci smatraju dominantnima dok se žene smatra submisivnima.

U većini kultura žene nose većinski dio odgovornosti oko brige za djecu i dom, dok muškarcima pripada uloga hranitelja obitelji. Takva podjela rada je uzrok nejednakog položaja između žena i muškaraca u pogledu moći, bogatstva i ugleda te ide u pravilu na štetu žena (Jugović i Kamenov, 2011).

Značajne su i sociokulturne i političke posljedice razlika između rodova gdje u većini današnjih društava muškarci imaju veći ugled, bogatstvo i moć naspram žena.

Nakon što smo razjasnili pojmove roda i spola razjasnit ćemo i pojam rodne diskriminacije koja je uvelike prisutna u današnjem društvu. Pod rodnom diskriminacijom se podrazumijeva iskorištavanje, isključivanje i eksploataciju određene rodne grupe na temelju pripadnosti toj rodnoj grupi. Ono se odnosi na nejednak odnos prema muškarcima i ženama a temelji se na pripadnosti jednom od tih rodova te je u pravilu negativno usmjerena prema ženama (Borić i ur., 2007).

Autori Jugović i Kamenov (2011) navode tri oblika izražavanja rodne diskriminacije, a to su:

1. Neposredna - odnosi se na nepovoljan tretman osobe ili grupe na temelju roda
2. Posredna – podrazumijeva primjenjivanje mjera ili neutralnih propisa koji imaju negativan učinak na diskriminiranu grupu
3. Sustavna - ona obuhvaća kulturne i društvene vrijednosti i norme

Načini na koji se utječe na smanjivanje ili eliminiranje navedenih rodnih diskriminacija su rodno osviještene politike koje uz pomoć osvješćivanja i stvaranja višestrukih uvjeta za ostvarivanje jednakosti između muškaraca i žena u društvu, odnosno područjima politike, obrazovanja, privatnog i poslovnog života smanjuju nejednakosti između rodova (Jugović i Kamenov, 2011).

Što se tiče obrazovanja, ono podrazumijeva organizirano učenje znanja i vještina te razvoj sposobnosti uz pomoć kojih se odvija njihovo učenje. Samo obrazovanje se odvija uz pomoć kognitivnih procesa te se stoga naziva i kognitivnim učenjem (Pastuović, 2012).

Prema UNESCO (2010), obrazovanje se smatra temeljnim ljudskim pravom te neophodnim za realiziranje svih drugih ljudskih prava.

Autorica Islamović (2018) navodi kako se pravo na obrazovanje smatra osnovnim ljudskim pravom koje osigurava razvoj i individualnu dobrobit svakog pojedinca a utječe i na sam razvoj društva.

Naime, kako je ideja o jednakim šansama u obrazovanju važna sastavnica demokratskog društva, smatra se da svaka osoba moramo posjedovati jednako pravo kao i ostali na kvalitetno obrazovanje pomoću kojeg će se odrediti pozicija iste osobe u društvu (Pužić, Doolan i Dolonec, 2006). Ovdje se polazi od pretpostavke da će se mladim i

sposobnim ljudima pružiti prilika da steknu poželjne pozicije u društvu, ali naime, dosadašnja istraživanja pokazuju kako u obrazovanju postoje društvene nejednakosti (Puzić, Doolan i Dolonec, 2006).

Cilj ovog završnog rada jest prikazati recentne literature i istraživanja o obrazovnim nejednakostima s posebnim osvrtom na spolnu nejednakost u obrazovanju.

2. Pravo svih na odgoj i obrazovanje-pravni okvir

Pravo na obrazovanje koje se smatra jednim od temeljnih ljudskih prava je definirano u brojnim međunarodnim dokumentima kao što su primjerice Opća deklaracija o ljudskim pravima (1948), Povelja temeljnih prava Europske Unije (2000) i Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966) kako svaki pojedinac ima pravo na pristup obrazovanju na osnovi načela nediskriminacije i jednakosti na svim razinama (Farnell, 2012).

Ono što prema Ustavu RH (2001) pravo na obrazovanje podrazumijeva jest:

- Besplatno i obvezno osnovnoškolsko obrazovanje (svakome dostupno, pod jednakim uvjetima)
- Svima dostupno srednje obrazovanje (temelji se na sposobnostima)
- Svima dostupno visoko obrazovanje (temelji se na sposobnostima)

Odgovornost za provedbu i realizaciju navedenih prava za obrazovanje su pod nadležnošću vlada koje su potpisale navedene dokumente i uključile gore navedene odredbe u svoje zakone (Ustav RH, 2001).

2.1. Opća deklaracija o ljudskim pravima

Opća deklaracija o ljudskim pravima je dokument uz pomoć kojeg se međunarodna zajednica opredijelila za rad na boljoj budućnosti te zajamčila svima (ne samo djeci) pravo na obrazovanje (Širanović, 2012). Ostvarivanjem ovog prava se svakoj osobi daje šansa da ispuni svoje potencijale i ostvari svoje mogućnosti te putem usvajanja vještina, znanja, vrijednosti i stavova stekne duhovnu, društveni u intelektualnu samostalnost. Također, kvalitetan odgoj i obrazovanje su preduvjeti za uživanje u ostalim ljudskim pravima kao što su prvo na rad i pravo na informirano sudjelovanje u društvenom i političkom životu.

Osim u ovom dokumentu, pravo na obrazovanje je definirano i u drugim kasnijim dokumentima te se njegovo kršenje mora pratiti i sankcionirati. Republika Hrvatska pripada zemljama koje su potpisale navedene dokumente te je stoga preuzela dužnost osiguravanja prava na obrazovanje svim svojim građanima. Naime, osim države, navedeno pravo imaju obvezu i svi građani pratiti, poštivati i štititi što proizlazi iz *Opće deklaracije o ljudskim pravima* koja navodi da će svaki pojedinac težiti promicanju ljudskih prava te osigurati njegovo poštivanje i priznavanje (Širanović, 2012).

Uzimajući u obzir da su djeca maloljetna i nemaju politički glas kako bi se sama izborila za svoja prava, dužnost je odraslih osoba da zagovaraju njihove interese i pobrinu se o tome da su njihova prava ostvarena te se poštuju. Naime, kako bi odrasli bili u mogućnosti to učiniti, od velike je potrebe da i sami razumiju što pravo na obrazovanje podrazumijeva i kako prepoznati situacije u kojima se ono krši (Širanović, 2012).

Ukratko, pravo na obrazovanje podrazumijeva da su odgojno-obrazovne ustanove svima dostupne, odgojno-obrazovno iskustvo kvalitetno, postoji mogućnost izbora odgoja i obrazovanja prema vlastitim željama i potrebama te je osigurano pravo na sigurno i poticajno okruženje u kojem se poštuju prava svih sudionika odgojno-obrazovne djelatnosti kao što su djeca, učitelji, roditelji i slično (Širanović, 2012).

2.2. Teorijski okvir

Kako bi se lakše prepoznali načini kršenja prava na obrazovanje u ovome će se radu prikazati i teorijski okvir koji objašnjava što ono sve uključuje. Teorijski okvir je osmišljen od strane Katarine Tomaševski, prve Posebne izvjestiteljice Ujedinjenih naroda za pravo na obrazovanje. U njemu su prikazane četiri dimenzije prava na obrazovanje, a to su raspoloživost, dostupnost, prihvatljivost i prilagodljivost (Tomaševski, 2006).

Naime, jako malo sustava poštuje sve četiri dimenzije prava na obrazovanje te kršenje prava na obrazovanje danas ostaje najveći problem u zemljama Trećeg svijeta u kojima 2007. godine 72 milijuna djece osnovnoškolske dobi nije pohađalo školu (UNDG, 2010). Unatoč tome, o pravu na obrazovanje se i dalje može govoriti u razvijenim zemljama

2.2.1. Raspoloživost obrazovanja

Raspoloživost obrazovanja podrazumijeva da država osniva i financira odgojno-obrazovne ustanove kako bi ostvarila obrazovanje za sve, ali i da osigura potrebna proračunska izdvajanja te ljudske i materijalne resurse kako bi određene pravne i privatne osobe mogle samostalno zasnovati odgojno-obrazovne ustanove. Ono se odnosi na osiguravanje dovoljnog broja odgojno-obrazovnih ustanova kako bi se pojedincima dao veći i slobodan izbor, posebice osnovnoškolskih odgojnih ustanova koje mora biti obavezno i besplatno (Širanović, 2012).

U Hrvatskoj je navedeno načelo na zadovoljavajućoj razini te je većinu odgojno-obrazovnih ustanova osnovala i financirala sama država. Također, Ustavom Republike Hrvatske ustanovljen je pravni temelj potreban za omogućavanje pravnim i privatnim osobama da samostalno osnuju odgojno-obrazovne ustanove.

Naime, u praksi postoje i određene poteškoće koje se javljaju u raspoloživosti dječjih vrtića i škola što se može vidjeti iz toga da znatan broj djece ne ostvaruje upis u predškolske programe, posebice u manjim mjestima i otocima zbog nedovoljnog broja vrtića (Pravobranitelj za djecu, 2012).

2.2.2. Dostupnost obrazovanja

Dostupnost obrazovanja se odnosi na obvezu koju posjeduje država da osigura besplatno osnovno obrazovanje za sve te srednje i visoko obrazovanje prema određenim sposobnostima. Pod ovim se podrazumijeva utvrđivanje i ukidanje prepreka koje mogu dovesti do diskriminacije i isključivanja pojedinca na temelju njegovih karakteristika kao što su primjerice spol, jezik, etnicitet i slično. Ova dimenzija prava na obrazovanje podrazumijeva fizičku blizinu ustanova ili pristup ustanovi pomoću modernih tehnologija, ekonomsku dimenziju pod kojom se podrazumijevaju razumne cijene nastavnih materijala i javnog prijevoza za učenike te ne-diskriminacijsku dimenziju, odnosno dostupnost prava na obrazovanje svima, posebice najranjivijim društvenim skupinama (Širanović, 2012).

Što se tiče dostupnosti obrazovanja u Hrvatskoj, veliki broj djece se suočava s otežanim pristupom odgoju i obrazovanju. Neki od razloga tome su nedostatak organiziranog prijevoza do škole, ugroženost djece koja žive udaljeno od organiziranog prijevoza te moraju dugo pješaćiti uz prometnice bez rasvjete ili nogostupa (Pravobranitelj za djecu, 2012).

Naime, s problemima fizičke dostupnosti odgojno-obrazovnih ustanova suočavaju se i djeca s teškoćama kretanju iz razloga što objekti nisu prilagođeni osobama koje imaju tjelesne poteškoće (Pravobranitelj za djecu, 2011).

Ono što je pozitivno jest da sve veći broj škola vrlo kreativno nalazi rješenja za ovakve probleme unatoč smanjenim financijskim mogućnostima. Neki od načina su da razrede u kojima se nalaze djeca s tjelesnim invaliditetom smještaju u učionice koje se nalaze u prizemlju ustanova ili da osiguraju nekakve alternativne ulazu u školu. Naime, ono što je negativno utjecalo na mogućnost podmirivanja prijevoznih troškova, smještaja i prehrane u

učeničkim domovima te osiguravanje srednjoškolskih i osnovnoškolskih udžbenika jest globalna ekonomska kriza i opći pad standarda (Pravobranitelj za djecu, 2012).

2.2.3. Prihvatljivost obrazovanja

Prihvatljivost obrazovanja se odnosi na obavezu koju ima država prilikom osiguravanja odgoja i obrazovanja određene kvalitete, prema određenim standardima. To podrazumijeva kvalitetne programe i sadržaje, slobodan izbor obrazovanja te relevantne i primjerene metode vrednovanja i poučavanja učenika. Također, ono podrazumijeva i promicanje ljudskih prava svih uključenih te u skladu s time provođenje školske i razredne discipline. Ukoliko se neki dio ove dimenzije ne poštuje to implicira postojanje diskriminacijskih praksi, neki od primjera nepoštovanja ove dimenzije su ignoriranje učenika koji ne govori jezikom većine, korištenje udžbenika sa diskriminirajućim sadržajem, korištenje neprimjerenih metoda discipliniranja koje ugrožavaju dječje dostojanstvo i slično (Širanović, 2012).

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova Republike Hrvatske (2011) upozorila je na značajnu razliku u zastupljenosti spolova koja se očituje u puno većoj zastupljenosti muškog spola na naslovnica udžbenika, fotografijama, ilustracijama i tekstovima u udžbenicima. Navedeni rezultat dobiven je istraživanjem udžbenika iz povijesti i pomoćnih nastavnih materijala koji su propisani hrvatskim Katalogom obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava za osnovnu školu u školskoj godini 2010./2011.

Također, rezultati istraživanja su pokazali nesrazmjer i u spolnoj zastupljenosti po društvenim ulogama osoba. Ženske osobe su prevladavale jedino u kategoriji suprug/a povijesnog lika, njih čak 100% je bilo ženskog spola u ovoj ulozi, dok su u kategorijama vladar/ica, znanstvenik/ica, vojno lice, sportaš/ica, astronaut/kinja, pilot/tkinja i novinar/ka u velikoj mjeri prevladavali muški likovi. Žene su u pravilu imale ulogu majke, supruge, udovice i kćerke te ih se najčešće smještalo kuće gdje su obavljale kućanske poslove. Navedeni rezultati prikazuju da propisani udžbenici u velikoj mjeri promoviraju tradicionalno i stereotipno shvaćanje ženske uloge (Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, 2011).

2.2.4. Prilagodljivost obrazovanja

Prilagodljivost je dimenzija prava na obrazovanje koja se odnosi na odgovornost države da prilagodi odgoj i obrazovanje različitim grupama djece i mladih kao što su primjerice pripadnici manjina, djeca izbjeglica, djeca s posebnim potrebama i slično. Ono podrazumijeva fleksibilnost odgoja i obrazovanja, odnosno mogućnost prilagodbe potrebama različitih učenika, a ne djetetovog prilagođavanja školi što je u praksi jako česta situacija (Širanović, 2012).

U ovome je kontekstu autor Širanović (2011) razmotrio pitanje državne mature kao oblike standardiziranog testiranja koje se provodi od školske godine 2009./2010. u Republici Hrvatskoj. Ono što standardizirano testiranje podrazumijeva su rezultati učenja koji su mjerljivi i za sve imaju jednaku vrijednost (Bašić, 2007). Navedeno znači da se bez obzira na individualne razlike i afinitete među učenicima, od njih očekuje da na državnoj maturi pokažu jednaka znanja, vještine i sposobnosti što zapravo predstavlja neuvažavanje individualnih potreba učenika i načela fleksibilnosti odgoja i obrazovanja.

3. Jednakost i nediskriminacija

Iako je pravo na obrazovanje temeljni okvir kojeg trebaju prihvatiti sve vlade potpisnice, glavna načela na koja se poziva pravo na obrazovanje za sve su jednakost i nediskriminacija. Kako bi razumjeli na koji način ostvariti to pravo prvo ćemo definirati navedene pojmove.

Što se tiče načela jednakosti, ukoliko se govori o jednakosti u obrazovanju misli se na društvenu jednakost koja se može definirati kao stanje u kojem svaki pojedinac ima iste mogućnosti za ostvarivanje svojih sposobnosti, znanja i zauzimanje određenog položaja u društvenoj zajednici bez ikakve diskriminacije. Pojam diskriminacije se definira kao djelovanje u svoj prilog ili na štetu druge grupe temeljem nejednakih kriterija, a može se izraziti na temelju spola, rase, narodnosti, vjere u slično (Spajić-Vrkaš, Kukoč, Bašić, 2001).

Naime, postoji još jedna općeprihvaćena definicija ovog pojma, a razlikuje tri vrste društvene jednakosti (Makkonen, 2007):

- Formalna jednakost – prema ovom pojmu svi pojedinci trebaju biti tretirani prema jednakim kriterijima bez obzira na to koja su njihova obilježja. Ovo je mjerljivo prisutnošću antidiskriminacijskih odredbi u ključnim aktima i dokumentima. Smatra se minimalnim standardom ukoliko se govori o pravu na obrazovanje.
- Jednakost ishoda – ovo je pojam prema kojem se stupanj jednakosti procjenjuje na temelju konkretnog rezultata formalne jednakosti kao što je primjerice pitanje postoji li dovoljno pripadnika manjina u obrazovanju. Prema ovom pristupu kreće se korak dalje od formalne jednakosti prema promjeni stanja nejednakosti što često zna zahtijevati posebne programe ili uvođenje određenih kvota (takozvana afirmativna akcija, odnosno pozitivna diskriminacija)
- Jednakost prilika – ovaj pojam pokušava uspostaviti balans između formalne jednakosti i jednakosti ishoda pri čemu identificira gdje formalna jednakost nije dovoljna za uklanjanje moguće diskriminacije te se usredotočuje na mjere za kompenzaciju početne nejednakosti i izjednačavanje prilike umjesto da forsira jednakost ishoda.

Kako formalna jednakost sama po sebi ne može imati neki utjecaj na dublje korijene nejednakosti, jednakost prilika se sve češće primjenjuje u međunarodnom kontekstu, točnije u

dokumentima Ujedinjenih naroda, Europske unije, Bolonjskom procesu i slično. U području obrazovanja u razvijenim zemljama može se reći da ovaj pojam nadjačava pojam „pravo na obrazovanje“ (Farnell, 2012).

Što se tiče inkluzivnog obrazovanja ono se temelji na tome da svi imaju pravo na kvalitetno obrazovanje te pridaje posebnu pozornost na ranjive skupine. To je proces koji se odvija kroz promjene u pristupu poučavanja te obrazovnom sadržaju i strukturi obrazovnog sustava. Ono što inkluzivno obrazovanje ima kao postavljeni krajnji cilj jest povećanje sudjelovanja u učenju i smanjenje isključenosti unutar ili zbog obrazovanja (UNESCO, 2005).

Unatoč tome što se dokumenti vezani uz inkluzivno obrazovanje pozivaju na pojam „obrazovni sustav“ i „obrazovanje“, ono se u praksi najčešće odnosi samo na osnovno i srednje obrazovanja, a rijetko na visoko obrazovanje. Naime, čak i u tom shvaćanju je inkluzivno obrazovanje jako vezano uz visoko obrazovanje iz razloga jer je ono preduvjet jednakosti u pristupu visokom obrazovanju (Farnell, 2012).

U današnje vrijeme je inkluzivno obrazovanje postalo jako važna komponentna najvećih globalnih inicijativa za poticanje prava na obrazovanje i jednakih prilika u obrazovanju, a to su UNESCO-va inicijativa pod nazivom „Obrazovanje za sve“ i program „Milenijski ciljevi razvoja“ Ujedinjenih naroda (Farnell, 2012).

UNESCO-va inicijativa pod nazivom „Obrazovanje za sve“ za glavni cilj ima osigurati kvalitetno obrazovanje za svu djecu, mlade i odrasle s posebnim naglaskom na ranjive skupine te pristupu osnovno obrazovanju. Što se tiče „Milenijskih ciljeva razvoja“ oni među svojim ciljevima imaju jedan koji se odnosi na „postizanje univerzalnog osnovnog obrazovanja“ do 2015. godine (UNESCO, 2009).

U današnje vrijeme veliki broj sudionika visokog obrazovanja na europskoj razini imaju već ugrađene stavove i preporuke što se tiče jednakih prilika u visokom obrazovanju u svojim strateškim dokumentima. Navedene institucije uključuju institucije Europske unije, Međunarodno udruženje sveučilišta, Europsko udruženje sveučilišta, Europski studentski zbor, vlade potpisnice Bolonjskog procesa, Organizaciju za ekonomsku suradnju i razvoj, Organizaciju Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i Bilješke kulturu. Što se tiče same definicije ključnih pojmova načela jednakih prilika u visokom obrazovanju on je na međunarodnoj razini često različit i neusklađen među zemljama i institucijama. Međutim, javljaju se novi termini u korištenju terminologije kao što su (Farnell, 2008):

- Povećanje pristupa – ovaj termin se odnosi na povećanje broja pojedinaca koji ulaze u visoko obrazovanje te govori o povećanju jednakog pristupa ili pravednog pristupa visokom obrazovanju
- Proširivanje sudjelovanja – navedeni termin je proizašao iz Velike Britanije te ne obuhvaća samo pristup već i zadržavanje i dovršavanje studija. Također, podrazumijeva aktivno uključivanje novih studentskih skupina koji dosada nisu bili dovoljno zastupljeni u području visokom obrazovanja
- Pravednost – ovaj termin govori o pravednosti obrazovnih sustava u cjelini te ga najviše koriste institucije Europske unije i OECD, a on podrazumijeva uklanjanje prepreka koji se stvaraju na putu prema uspjehu u obrazovanju a temelje se na socijalnim i osobnim okolnostima te pokriva i pristup i dovršavanje obrazovanja (OECD, 2008)
- Socijalna dimenzija – ovaj pojam je proizašao iz Bolonjskog procesa te se koristi kao krovni pojam koji označava da bi europsko studentsko tijelo trebalo ostvariti raznolikost populacija Europe te da bi studenti neovisno o svom porijeklu trebali upisati i dovršiti studij. Također, ono se poziva na načela jednakih prilika, proširivanje pristupa i sudjelovanja u dokumentima o socijalnoj dimenziji

Autori Spajić-Vrkaš, Stričević i Maleši Mijatović (2004. prema Islamović, 2018), navode kako postoje tri aspekta prava u obrazovanju, a to su prava u obrazovanju, na obrazovanju te putem obrazovanja.

Samo načelo jednakih prilika u obrazovanju s vremenom postaje sve veći prioritet na globalnoj razini te posljedično tome danas postoje globalne inicijative za poticanje navedenog, a među njima se ističu „Obrazovanje za sve“ i mjere u sklopu „Milenijskih ciljeva razvoja“ od strane Ujedinjenih naroda (Farnell, 2012). Navedeno načelo jednakih prilika obuhvaća osobe s invaliditetom, osobe nižeg socioekonomskog statusa, žene i osobe koje spadaju u manjine i slično.

Autor Islamović (2018), definira jednakost šansi kao jednim od najvažnijih oblika jednakosti u današnjem modernom svijetu te navodi njegovu važnost u omogućavanju približno istih mogućnosti osobama različitih karakteristika, bez obzira na neka vanjska ograničenja. Također, navodi kako je škola jedan od važnih kanala za stvaranje jednakih šansi u društvu te da se samo vertikalno društveno napredovanje ostvareno putem školovanja,

odnosno obrazovanja smatra pokazateljem jednakosti šanse u nekom društvu i otvorenosti društvene strukture.

Autori Mimica i Bogdanović (2007), navode kako su društvena otvorenost i široka dostupnost obrazovnih institucija povezani. Ukoliko je ta dostupnost šira tako je i društvo otvorenije i brže će se razvijati. Suprotno tome, ukoliko je dostupnost obrazovnih institucija manja tako je i društvena struktura zatvorenija te će se društvo sporije razvijati.

Način na koji se stječe obrazovno postignuće jest individualni rad u uspješnost u savladavanju određenih zadataka (Islamović, 2018). U ovome škola ima veliku ulogu kao mehanizam koji na objektivnan način utječe na stjecanje i raspodjelu društvenih uloga i položaja. Naime, ovo je u stvarnosti teško ostvarivo iz više razloga. Ukoliko gledamo na društvo, postoji pozitivna korelacija između društvenog statusa roditelja i uvjeta za školovanje i napredovanje djece. Ukoliko su roditelji na visokom društvenom položaju njihova će djeca imati povoljnije uvjete za školovanje i daljnje napredovanje te će njihova djeca lakše podnijeti posljedice mogućeg neuspjeha u školskom sustavu i kasnijoj djelatnosti za koju se opredijele (Islamović, 2019).

Ono što sociologinja Julia Evetts (1986. prema Islamović, 2018) naglašava jest važnost omogućavanja jednakih šansi za ostvarivanje urođenih sposobnosti bez obzira na klasu, dohodak, rasu, rani hendikep ili religiju. Također, navodi tri značenja jednakosti u obrazovanju, a to su:

1. Jednak pristup obrazovnim resursima i jednako pravo na školovanje kod svakog pojedinca pri čemu škola ima ulogu obavljanja selekcije na temelju sposobnosti
2. Kako nemaju svi ljudi jednake sposobnosti, jednakost u obrazovnim rezultatima se može postići na način grupiranja učenika na temelju njihovih intelektualnih sposobnosti te sastavljanje nastavnog programa kojeg svaka grupa može savladati.
3. Treći način shvaćanja jednakosti u obrazovanju se naziva pozitivnom diskriminacijom pri kojom se pridaje više pažnje onima koji su odrasli u nižim slojevima kako bi im se omogućilo nadoknađivanje manjkavosti znanja i vještina koje posjeduju učenici odrasli u krugovima viših slojeva. Ovim se pristupom omogućuje nadarenoj djeci koja su odrasla u nižim slojevima da nadoknade svoje

manjkavosti koje su nastale kao posljedica socijalnog statusa njihovih roditelja. Također, smanjuju se razlike u postignućima između djece koja su odrasla u različitim slojevima.

Što se tiče obaveznog i besplatnog osnovnog obrazovanja te srednjeg i višeg obrazovanja, oni su zaštićeni na globalnoj, europskoj i nacionalnoj razini putem različitih dokumenata. No, unatoč tome, neravnopravnost i diskriminacija su nerijetki u obrazovanju (Islamović, 2018).

Pitanje koje se postavlja jest koliko je zapravo u praksi obrazovanje dostupno i prilagođeno svima te što sve dovodi do isključivanja i diskriminacije određenih društvenih skupina u obrazovnom sustavu. Ono što navode sociološke teorije jest da su obrazovne institucije zrcalo postojeće strukture društva te da ga one održavaju umjesto da omogućuju napredovanje.

Prema rezultatima mnogih istraživanja (Islamović, 2018), obrazovanje je odraz širih ekonomskih nejednakosti. U nerazvijenim zemljama pod obaveznim obrazovanjem djevojčica se smatraju samo prve četiri godine školovanja, dok se daljnje obrazovanje ne smatra obaveznim. Čak i u samom društvu postoje razlike u kvaliteti znanja, materijalnim naknadama i socijalnom prestižu.

Što se tiče djece iz marginaliziranih skupina, ona su u većini slučajeva isključena iz predškolskog odgoja i obrazovanja što posljedično utječe negativno na njihovo daljnje obrazovanje. Ovakav nejednak položaj u obrazovanju imaju i djeca iz ruralnih područja u odnosu na djecu iz urbanih krajeva. Posebno su primjetne razlike u financiranju škola, kvaliteti školskih programa i razini nastave, opremljenosti škola, kvaliteti nastavnika i slično.

Za primjer ćemo uzeti Rome koji su u većini društava isključeni iz ekonomskog, kulturnog, političkog i društvenog života. Vrlo mali postotak djece iz romske populacije je uključen u obrazovni sustav što posljedično negativno utječe na njihovu mogućnost kasnijeg zaposlenja. S time što se smanjuje njihova mogućnost zaposlenja dolazi do siromaštva, njihove socijalne isključenosti i marginaliziranosti. Na temelju navedenoga, autor (Islamović, 2018) zaključuje kako je od velike važnosti uključiti pripadnike Romske populacije u sve oblike formalnog obrazovanja .

Također, autor (Islamović, 2018) naglašava i ograničen pristup školovanju koji se javlja kod osoba s invaliditetom unatoč pokušavanja uključivanja djece sa smetnjama u razvoju u redoviti školski sustav.

Kako bi se smanjila navedena neravnopravnost u obrazovanju sve veća važnost se pridaje razvoju ideje i prakse obrazovne inkluzije. Sama ideja inkluzije bazira se na tome da je svako dijete individua i različito od drugih. Sukladno tome, neizbježna je promjena škole u obrazovnu ustanovu koja uvažava i prihvaća raznolikosti između djece (Islamović, 2018).

4. Prema politici jednakih prava

Kako bi se ostvarila politika jednakih prava većina međunarodnih institucija je suglasno donijela nekoliko mjera u svrhu doprinosa osiguravanju jednakih prilika u obrazovanju, a to su:

- Informiranje ranjivih skupina o prednostima koje im donosi upisivanje visokog obrazovanja (poticanje interesa za visoko obrazovanje)
- Uzimanje u obzir prepreka koji se javljaju prilikom upisa kod ranjivih skupina te omogućavanje upisa na temelju nekih drugih kvalifikacija (osiguravanje fleksibilnosti upisnih politika)- primjerice kod odraslih studenata koji nemaju završeno srednjoškolsko obrazovanje
- Osiguravanje financijskih potpora ranjivim skupinama kako bi se uklonile financijske prepreke koje im stoje na putu daljnjeg obrazovanja
- Prilagođavanje programa na studijima u korist ranjivim skupinama
- Pružanje potpore studentima kroz savjetovanje, mentoriranje, usmjeravanje i slično tijekom studiranja (Farnell i Kovač, 2010)

Za navedene mjere autori Farnell i Kovač (2010) navodi kako trebaju biti komplementarne mjerama u ranijim fazama obrazovanja kojima bi se već u početku trebalo doprinijeti sprječavanju napuštanja obrazovanja te poticanju nastavka obrazovanja sve do visokog obrazovanja.

Važno je naglasiti kako je od velikog značaja bila sama pozicija socijalne dimenzije u okviru Bolonjskog procesa koja se nalazila prva na popisu prioriteta do 2020. godine. Posljedično tome može se zaključiti kako će se smjernice Bolonjskog procesa integrirati u obrazovne politike u Europi, a s time i u Hrvatskoj (Farnell, 2012).

4.1. Rodna neravnopravnost i diskriminacija u obrazovanju

Pojam rod obuhvaća sve društvene, povijesne i kulturološke razlike između muškaraca i žena, njihove društvene uloge, identitete i očekivanja od strane društva (Wharton, 2005). On nije nepromjenjiv te ga mi sami tvorimo i rekonstruiramo (Galić, 2011).

Ovaj pojam utječe na svakodnevne interakcije i doživljaje u društvu (Galić, 2011). Autor Galić (2011) navodi kako postoji uvjerenje da muškarci i žene posjeduju kako od rođenja tako i s vremenom stečene karakteristike te se ponašaju drugačije jedno od drugih

pritom se stvaraju i održavaju granice između „muških“ i „ženskih“ te se posljedično tome stvaraju nejednakosti kako u privatnom tako i javnom životu muškaraca i žena.

Što se tiče odgojno obrazovnog sustava, nastavnici/ice imaju važan utjecaj na rodnu komunikaciju i interakciju u razrednom okruženju (Baranović, 2011). Ono što se smatra problematičnim u ovom okruženju su stajališta i uvjerenja od strane nastavnika o razlikama između dječaka i djevojčica u njihovim sposobnostima i očekivanjima. Provedena istraživanja su pokazala rezultate kako je u velikoj mjeri rasprostranjeno uvjerenje kako su dječaci inteligentniji od djevojčica, posebice u prirodoslovnim znanostima i matematici, dok je za djevojčice rasprostranjeno uvjerenje kako su one bolje u jezicima, umjetnosti i socijalnim vještinama od dječaka (Liu, 2006. prema Baranović, 2011). Navedena uvjerenja su često praćena i razlikama u podršci dječaka i podršci djevojčica. Za dječake se navodi kako su oni daroviti, jedinstveni i slično, dok se djevojčice nerijetko podcjenjuje. Istraživanja su također pokazala zastupljenost drugačijih pristupa nastavnika/ica prilikom ispitivanja djevojčica i dječaka. Dječacima se češće postavljaju izazovnija pitanja i više im se pridaje vremena za davanje odgovora nego djevojčicama te ih se prilikom odgovaranja potiče na način da im se govori da oni mogu riješiti postavljene zadatke (Sadaker i Sadaker, 1994. prema Baranović, 2011). Navedeni oblici marginalizacije djevojčica u školi su široko rasprostranjeni što se može vidjeti i iz obrazloženja uspješnosti dječaka i djevojčica gdje se za dječake smatra da su uspješni zbog svojih sposobnosti dok se za djevojčice smatra kako su uspješne zbog svoje marljivosti i poslušnosti (Liu, 2006. prema Baranović, 2011).

Rezultati navedenih istraživanja pokazuju kako učenici/ice prihvaćaju nametnuta stereotipna uvjerenja o uspješnosti i neuspješnosti u pojedinim nastavnim predmetima od strane nastavnika/ica. Također, prihvaćanju navedenih uvjerenja doprinose i roditelji koji zastupaju mišljenje nastavnika/ica. Posljedično tome, mnoge djevojčice, unatoč svom talentu za matematiku i prirodoslovne znanosti, ne odabiru zanimanja u kojima su važni navedeni nastavni predmeti (Baranović, 2011).

Autorica Baranović (2011) navodi kako i danas postoji rodno obojena kultura koja doprinosi rodnoj neravnopravnosti i diskriminaciji i zadržavanju tradicionalnih rodni uloga u odrasloj dobi.

U obrazovanju, uzimajući u obzir slabljenje uspješnosti muškaraca u području obrazovanja, dolazi do novog pitanja vezanog uz krizu muškog identiteta. Autorica Baranović (2009) navodi kako je glavni problem današnjeg obrazovanja nedovoljno

poklanjanje pozornosti problemima koje dječaci imaju prilikom čitanja i pisanja te nedovoljnoj razvijenosti specifičnih emocionalnih i socijalnih potreba kod dječaka. Ono na što feminističke kritičke analize upozoravaju jest pojam uspješnosti u školskom sustavu. Škola, osim što može biti podržavajuća i poticajna prema učenicima u njihovom izražavanju i otkrivanju interesa, može biti i mjesto koje će stvarati pritisak oko uspjeha na temelju njihovog spola. Analize rodnih razlika unutar obrazovanja uočile su važnost roditelja i načina na koji oni odgajaju svoju djecu i uče ih o društveno prihvatljivim ulogama.

Provedeno istraživanje je pokazalo kako rodne uloge imaju važnu ulogu u izboru školskih predmeta (Haralambos, Holborn, 2002. prema Gverić, 2016). Ukoliko su djevojčice odgajane na način da ih se uči o tradicionalnim društvenim ulogama velika je vjerojatnost da će ih privlačiti društveni predmeti i umjetnost a odbijati tjelesni odgoj, dok će na takav način odgajanja dječaci stvoriti afinitet prema tjelesnom odgoju a odbojnost prema jezicima.

Autor Gverić (2016) navodi kako se upravo kroz takav izbor predmeta održavaju tradicionalne društvene uloge i stereotipi o sposobnostima muškaraca i žena. Također, unatoč postignutim rezultatima u području rodne ravnopravnosti još uvijek su žene podzastupljene u profesijama koje su vezane uz prirodoslovlje i matematiku.

Također, važno je za istaknuti kako je analiza čitanki za osnovne škole i gimnazije pokazala nedovoljnu rodnu osjetljivost. Istraživanje koje su proveli autori Baranović, Doolan i Jugović (2008) pokazalo je kako su žene u čitankama prikazane kao majke i odgajateljice, odnosno stereotipno što doprinosi stereotipu kako su žene namijenjene privatnoj sferi dok su muškarci javnosti i profesionalnoj karijeri.

Što se tiče stanja u Hrvatskoj, nastavnici su poprilično osviješteni o rodnoj ravnopravnosti, ali unatoč tome u praksi rodno diskriminiraju svoje učenike. Navedeno se može vidjeti prvenstveno u tome što će nastavnici od dječaka potražiti pomoć kod fizičkih poslova, a od djevojčica će potražiti pomoć kod uređivanja prostorija i slično te će imati različita očekivanja od djevojčica i dječaka u njihovom ponašanju (Gverić, 2016).

4.2.Strategije za rodnu ravnopravnost u obrazovanju-rodno osjetljivo obrazovanje

U ovom dijelu rada će biti prikazane strategije koje nude početne ideje za praktičare u obrazovanju koji žele primijeniti rodnu perspektivu u bilo kojem dijelu obrazovanja

4.2.1. Strategije za jednak pristup i rodno odgovarajuća okruženja za učenje

Pravo na rodno osjetljivo obrazovanje je od velike važnosti te bi trebalo biti osigurano bez ikakve diskriminacije i potrebno je osigurati pristup obrazovnim aktivnostima svim pojedincima bez obzira na njihove razlike (Blažić, 2016).

Bitno je istaknuti „potrebu za promicanjem demokratske kulture škole u kojoj dječaci i djevojčice mogu razvijati znanja i vještine koje su im potrebne za sudjelovanje, preuzimanje inicijative te snalaženje u promjenama i rodnom partnerstvu“ (Štimac Radin, 2010:32) koji su preduvjet za potpuno ostvarenje svih potreba pojedinca.

Navedeno obuhvaća procjenu prioriteta i potreba grupa koje imaju drugačije potrebe učenja u odnosu na specifičnost konteksta i grupa koje su isključene. Od velike je važnosti poduzeti određene korake koje su potrebne kako bi se ispravile diskriminacijske politike koje ograničavaju pristup mogućnostima učenja (Blažić, 2016).

Same procjene potreba bi se trebale fokusirati na pružanje svih mogućih informacija za moguće strategije intervencije. Taj proces utvrđivanja potreba i prepreka s kojima se susreću dječaci i djevojčice može biti zahtjevan iz više razloga, a autori Foran, Virdee i sur. (2010. prema Blažić, 2016) navode sljedeće:

- ukorijenjenost diskriminacija do te mjere da je nitko ne primjećuje i ne osporava zbog čega neke grupe mogu biti podložne višestrukim preprekama prilikom pristupu obrazovanju kao što su primjerice rod, onesposobljenost, jezik, itd.

- Dopiranje do većinskih grupa može se smatrati prioritetom u situacijama kada su ograničeni resursi i vrijeme.

Međutim, suradnička procjena potreba, uključujući i proces rodne analize u kojem se proučavaju razlike u uvjetima, potrebama, donošenju odluka, stupnju sudjelovanja, kontroli

sredstava i sl. koje postoje između muškaraca i žena u odnosu na rodne uloge koje su im dodijeljene, trebala bi riješiti navedena pitanja s malo napora (Blažić, 2016).

4.2.2. Strategije za rodno odgovarajuću nastavu i učenje

Nastavni program je od velike važnosti kod unaprjeđivanja znanja i vještina kod učenika te je važno za istaknuti kako ono nije uvijek isto i otporno promjenama. Promjene u društvu utječu na obrazovno okruženje te se posljedično tome znanja i vještine koje se smatraju potrebnima učenicima mijenjanju s u skladu s tim promjenama u društvu. Sukladno tome, važno je stvoriti novi nastavni program i modele nastave koji će promovirati rodnu ravnopravnost. Veliku važnost u ovome treba posvetiti sadržaju nastavnih programa i razvoju općih planova i programa, točnije rodnoj dimenziji u njemu te pri tome uzeti u obzir interese dječaka i djevojčica u svrhu postizanja uspjeha u školi (Štimac Radin, 2010.).

Kao i u ostalim područjima u obrazovanju, navedena analiza treba razmatrati rodnu dinamiku te u analizu i reviziju nastavnih programa uključiti rodno uravnoteženi niz važnih aktera.

Ono što pokazuju analize nastavnih programa jest da su oni preopterećeni patrijarhalnim stereotipnim rodnim ulogama žena i muškaraca (Jelavić, 2008. prema Blažić, 2016). Ono što je potrebno jest da sadržaj nastavnog programa bude prilagođen potrebama učenica i učenika, a da njihovo učenje bude relevantno i odgovarajuće.

Sukladno navedenom, nastavni sadržaji trebaju posjedovati rodnu dimenziju koja ističe rodne značajke i prikazuje razliku u pristupu i tumačenju rodne problematike ili određenog roda u njegovom kontekstu i promovirati principe rodne ravnopravnosti te staviti fokus na ljudska prava s posebnim naglaskom na jednakost para kod djevojčica i dječaka.

Uz analizu nastavnih programa od velike je važnosti ispitati i sam sadržaj udžbenika i ostalih nastavnih materijala koji se koriste na nastavi te ispitati prisutnost rodne diskriminacije u tekstovima i slikama koji se nalaze u navedenim materijalima.

Neka od pitanja uz pomoć kojih se može provesti ispitivanje zastupljenosti rodne diskriminacije u nastavnim materijalima su (Foran, Virdee i sur., 2010. prema Blažić, 2016):

- Koliko se često prikazuju muški i ženski likovi? (npr. Jesu li u udžbeniku iz matematike samo slike dječaka i muška imena?)

- Kako su muški i ženski likovi prikazani? (npr. Prikazuju li se samo djevojčice koje rade poslove u domaćinstvu ili se prikazuju i dječaci koji rade kućanske poslove?)

- Kako se prikazuju uloge i odnosi između muškaraca i žena? (npr. Govori li uvijek majka djeci što da rade? Disciplinira li uvijek otac djecu?)

- Koji se pridjevi koriste za opisivanje muških i ženskih likova? (npr. Koriste li se pridjevi poput osjetljive, nježne i slabe za djevojčice, odnosno jaki, hrabri i čvrsti za dječake?)

Način na koji bi se ostvarilo promoviranje rodne ravnopravnosti u nastavnim materijalima je kroz poticanje nastavnika i nastavnica da propituju i analiziraju nastavne materijale koje koriste prilikom održavanja nastave te na taj način doprinesu otklanjanju sadržaja koji je diskriminativan i stereotipan (Štimac Radin, 2010).

Ono što je zadaća obrazovnih praktičara jest procjena nastavnikove svijesti o rodnoj problematici kako bi se došlo do procjene potreba za obukom nastavnika. Prilikom planiranja samog procesa obuke nastavnika važno je promotriti ravnotežu između nastavnica i nastavnika pri čemu je važna i rodna uravnoteženost samog voditelja obuke nastavnika/ica. Također, važno je pobrinuti se za to da stručno usavršavanje osoba koje su na višim pozicijama pomogne u rješavanju rodnih neravnoteža kod osoba koje se nalaze na nižim razinama.

5. Kako unaprijediti poziciju žena u sistemu visokog obrazovanja?

Na temelju provedenog istraživanja o problemima s kojima se susreću žene na sveučilištima autori Delibašić, Draško i Fiket (2018) su došli do nekoliko zaključaka o tome koji su ključni problemi žena na sveučilištima:

- Nepostojanje ravnoteže u obavezama prema djetetu i njegovom odgoju između muškarca i žena
- Odsustvo specifičnijih mjera podrške roditeljima, posebice majkama, kako bi im se olakšalo rano roditeljstvo i smanjio negativan utjecaj roditeljstva na njihovu karijeru
- Poslovi koje žena obavlja u kućanstvu prenose se na organizaciju njihovog rada u poslovnoj sferi te se na sveučilištima poslovi vezani uz organizaciju, administraciju i ostali tehnički poslovi prebacuju na žene, a navedeni poslovi nisu prepoznati kao radno opterećenje.
- Način na koji funkcionira sistem visokog obrazovanja ide u korist muškaraca, a ne žena te je ženama stoga puno teže napredovati u karijeri.

Uzimajući u obzir navedene probleme autori Delibašić, Draško i Fiket (2018) su u svom radu također naveli i mjere koje su potrebne za ostvarivanje željenog karijernog napredovanja visokoobrazovanih žena , a to su:

- Omogućavanje prepoznavanja nevidljivih poslova koje obavljaju visokoobrazovane žene te pružanje novčane naknade za obavljanje istih. Vođenjem evidencije o satima provedenih na ovim poslovima može pozitivno utjecati na njihovu vidljivost i omogućiti pravedniju raspodjelu nevidljivih poslova između muškaraca i žena
- Uspostavljanje profesionalnog ombudsmana (institucije pučkog pravobranitelja) za rodnu ravnopravnost na fakultetima i institutima koji će biti namijenjen studentskoj i nastavno-znanstvenoj populaciji. Njegova funkcija bi bilo nadziranje nastave i poštovanja principa rodne ravnopravnosti u njenom izvođenju te izbornim procesima i strateškim planovima fakulteta i instituta. Jedna od djelatnosti ombudsmana bi bilo održavanje obaveznih radionica čija bi svrha bila razrađivanje rodne ravnopravnosti i smanjivanje rodne nejednakosti.
- Uvođenje Licence „podržavajuće za obiteljske obaveze“ u fakultetske ustanove i institute koja je definirana Strategijom za poticanje rađanja. Ono što je svrha ove licence jest promoviranje vrijednosti usklađenog roditeljstva kroz aktivnosti poslodavca kroz:

1. Korištenje zakonski predviđenih olakšica koji su povezani s radnim angažmanom majki, pri čemu se misli na fleksibilno radno vrijeme, manje opterećenje radnim obavezama, lakša mogućnost odsustva i slično
 2. Otvaranje jaslica u okviru fakulteta kako bi se kreirali lakši uslovi za brigu o djetetu uz obavljanje obaveza, rad
 3. Pridavanje veće važnosti omogućavanju odsustva očeva zbog brige o djeci.
 4. Omogućavanje bonus bodova prilikom ocjenjivanja učinka za majke kako bi im se olakšalo napredovanje i ostvarivanje njihovih prava i obaveza
- Produljenje odsustva za njegu djeteta u trajanju od dvanaest mjeseci. Na obavezno porodiljno bolovanje koje traje dva mjeseca nakon porođaja nadovezati odsustvo za njegu djeteta u trajanju od devet mjeseci. Naime, ukoliko odsustvo odluči iskoristiti otac potrebno je omogućiti produžetak odsustva za njegu djeteta na dodatna 3 mjeseca s čime bi se potaknulo uključivanje oca u odgajanje djeteta
 - Omogućavanje šire podrške u svrhu olakšavanja utjecaja roditeljstva na psihološko zdravlje žena koje su usmjerene na svoju karijeru

6. Zaključak

Unatoč promjenama i pomacima koji su ostvareni u obrazovnoj politici te vode ostvarivanju ravnopravnosti između žena i muškaraca, u području odgoja i obrazovanja navedena neravnopravnost je i dalje zastupljena u različitim oblicima (Baranović i Jugović, 2011).

Ono na što upozoravaju feminističke analize jest kompleksnost rodne neravnopravnosti i stereotipa kao društvene pojave koju karakteriziraju globalna raširenost i dugotrajnost (Renold, 2009. prema Baranović i Jugović, 2011).

Navedena društvena pojava predstavlja dugotrajan problem i u hrvatskom društvu. U današnje vrijeme se ono ne provodi otvoreno obrazovnom politikom kao što se primjerice segregiranje djece i mladih tijekom školovanja ne odvija na temelju spola učenika/studenata. Prema zakonu, obrazovanje je jednako dostupno svima, neovisno o spolu pojedinca (Ustav RH, čl. 65.).

Naime, unatoč postavljenim zakonima, teorija socijalizacije upućuje na to da se rodna diskriminacija odvija puno suptilnijim socijalizacijskim metodama i procesima. Ono se promovira kroz nastavničke stavove i osobna iskustva rodne jednakosti, percepcijom akademskih sposobnosti i potencijala učenika s obzirom na spol, različitim tretmanima, oblicima potpore i postavljenim očekivanjima (Eccles i Blumenfeld, 1985. prema Baranović i Jugović, 2011). O navedenom uvelike ovisi na koji će se način nastavnici odnositi prema učenicima i na koji će ih način podučavati, učiti, poticati, davati im zadatke, hoće li ih diskriminirati s obzirom na spol i slično. Ovakav pristup uvelike utječe na oblikovanje ponašanja učenika u odrasloj dobi.

Literatura:

1. Baranović, B. (2011). Rodna (ne) ravnopravnost i diskriminacija u obrazovanju.
2. Baranović, B., & Jugović, I. (2011). Percepcija, iskustvo i stavovi o rodnoj (ne) ravnopravnosti u obrazovanju.
3. Baranović, Branislava., Jugović, Ivana. i Doolan, Karin. (2008). Kojega su roda čitanke iz književnosti? Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja.
4. Bašić, S. (2007) Nacionalni obrazovni standard – instrument kontroliranja učinkovitosti obrazovnog sustava, unapređivanja kvalitete nastave ili standardiziranja razvoja osobnosti? *Pedagoški istraživanja*, 4 (1), 25-41.
5. Blažić, A. (2016). *Rodna (ne)ravnopravnost u obrazovanju* (Završni rad). Preuzeto 16.9.2022. s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:205624>
6. Borić, R. (ur.) (2007). Pojmovnik rodne terminologije prema standardima Europske unije. Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH
7. Delibašić, B., Draško, G. P., & Fiket, I. (2018) PREKO GRANICA RODNE NERAVNOPRAVNOSTI U AKADEMIJI. *UNIVERZITETI IZMEĐU MERITOKRATIJE I PATRIJARHATA: ŽENE I MOĆ DELANJA*, 9.
8. Farnell, T. (2012). Jednake prilike u obrazovanju u globalnoj perspektivi. *Priručnik studenti s invaliditetom: opće smjernice*.
9. Farnell, T., Kovač, V. (2010). Uklanjanje nepravednosti u visokom obrazovanju: prema politici “proširivanja sudjelovanja” u Hrvatskoj. *Revija za socijalnu politiku*, Svezak 17, Br. 2, str. 257-275.
10. Galić, B. (2011). Rodna (ne) ravnopravnost i diskriminacija u obrazovanju.
11. Gverić, M. (2016). *Obrazovanje i rodne nejednakosti u Hrvatskoj (povijesni presjek i današnja situacija)* (Završni rad). Preuzeto 16.9.2022. s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:162:032843>
12. Islamović, E. (2018). Obrazovanje i društvena nejednakost. *Educa, časopis za obrazovanje, nauku i kulturu*, 93.
13. Jugović, I., & Kamenov, Ž. (2011). Rodna (ne) ravnopravnost i diskriminacija u obiteljskim odnosima. Preuzeto 16.9.2022. s [Rodna \(ne\)ravnopravnost i diskriminacija u obiteljskim odnosima - ISRZ Repository](#)

14. Milić, A. (2007). Sociologija porodice. Kritika i izazovi. Beograd: Čigoja štampa.
15. Pastuović, N. (2012). *Obrazovanje i razvoj: kako obrazovanje razvija ljude i mijenja društvo, a kako društvo djeluje na obrazovanje* (No. 30). Institut za društvena istraživanja.
16. Puzić, S., Doolan, K., & Dolenc, D. (2006). Socijalna dimenzija "Bolonjskog procesa" i (ne) jednakost šansi za visoko obrazovanje: neka hrvatska iskustva. *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja*, 44(172/173 (2/3)), 243-260.
17. Republika Hrvatska Pravobranitelj za djecu (2011) *Izješće o radu Pravobraniteljice za djecu 2010*. Zagreb: Republika Hrvatska Pravobranitelj za djecu.
18. Republika Hrvatska Pravobranitelj za djecu (2012) *Izješće o radu Pravobraniteljice za djecu 2011*. Zagreb: Republika Hrvatska Pravobranitelj za djecu.
19. Republika Hrvatska Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2011) *Izješće o radu za 2010. godinu*. Zagreb: Republika Hrvatska Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova.
20. S Wharton, A. (2005). The sociology of gender.
21. Širanović, A. (2012). Što je to pravo na obrazovanje i kako prepoznati kada se ono krši. *Zrno: časopis za obitelj, vrtić i školu*, 23, 18-19.
22. Tomaševski, K. (2006) *Human rights obligations in education: The 4-A Scheme*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers.
23. UNDG (2010). Thematic Paper on MDG 2: Achieve Universal Primary Education. United Nations Development Group (UNDG).
24. UNESCO (2010). Education, Right to Education. Preuzeto 16.9.2022. iz: <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/right-to-education/>
25. Ustav Republike Hrvatske (1993). Zagreb: Narodne novine.
26. Ustav Republike Hrvatske (2001), Narodne novine 41/2001 (pročišćeni tekst)
27. Spajić-Vrkaš, V., Kukoč, M., i Bašić, S. (2001). Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju: interdisciplinarni rječnik. Zagreb: Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO.
28. Makkonen, T. (2007). European handbook on equality data. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
29. UNESCO (2005). Guidelines for Inclusion: Ensuring Access to Education for All. Paris: UNESCO.

30. UNESCO (2009). Policy Guidelines on Inclusion in Education. Paris: UNESCO
31. Štimac Radin, H. (2010). Rodno osviještena politika u obrazovanju. Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH.
32. Farnell, T. (2008). Povećanje jednakog pristupa visokom obrazovanju: definicija terminologije i pregled međunarodnih trendova i preporuka - 2. dio. preuzeto 16.9.2022.: http://www.iro.hr/userdocs/File/pno2008/ppt/2_Farnell.pdf
33. OECD (2008). Policy Brief: Ten Steps to Equity in Education. Preuzeto 16.9.2022. iz OECD Policy Briefs: www.oecd.org/data_oecd/21/45/39989494.pdf
34. Farnell, T., Kovač, V. (2010). Uklanjanje nepravednosti u visokom obrazovanju: prema politici “proširivanja sudjelovanja” u Hrvatskoj. Revija za socijalnu politiku, Svezak 17, Br. 2, str. 257-275.